

Nr 3

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om sänkning av rösträttsåldern.

Konstitutionsutskottet har till gemensam behandling förehaft

1) motionen nr 4 i andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* i vad den avser rösträttsåldern;

2) de likalydande motionerna nr 37 i första kammaren av herr *Wirtén m. fl.* och nr 50 i andra kammaren av herr *Mundebo m. fl.*;

3) de likalydande motionerna nr 79 i första kammaren av herr *Fälldin* och nr 108 i andra kammaren av herrar *Boo* och *Larsson* i Borrby; samt

4) motionen nr 338 i andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordgren*.

Motionsyrkandena

I *motionen vid 1)* ovan hemställs i fråga om rösträttsåldern, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1968 års riksdag till sådana författningsändringar, att rösträtt vid riksdags- och kommunalval — — — tillerkänns envar som senast under nästföregående kalenderår fyllt 18 år och som inte på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig».

I *motionerna vid 2)* ovan hemställs,

»A. att riksdagen måtte (1) besluta såsom vilande grundlagsändring att rösträttsåldern vid val till riksdagens andra kammare sänks från nu gällande till året efter uppnådda 18 år, (2) besluta att rösträttsåldern vid kommunala val sänks på samma sätt; samt

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga grundlags- och lagändringar.»

I *motionerna vid 3)* ovan hemställs, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om sänkning av rösträttsåldern till 18 år i enlighet med vad i motionen anförs måtte upptagas till prövning i anslutning till övervägandena rörande ny författning».

I *motionen vid 4)* ovan hemställs, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att frågan om sänkning av rösträttsåldern till fyllda 18 år skall prövas i anslutning till överväganden rörande ny författning».

Beträffande motiven för motionsyrkandena får utskottet hänvisa till motionerna i *andra* kammaren.

Gällande bestämmelser

En sänkning av rösträttsåldern beslöts år 1965. Lagändringarna därom trädde i tillämpning i samband med upprättandet av 1966 års röstlängder. De nya bestämmelserna innebär följande.

Rösträtt vid val till andra kammaren skall enligt § 16 riksdagsordningen tillkomma varje svensk medborgare som senast under nästföregående kalenderår uppnått 20 års ålder, dock att rösträtt inte får utövas av den som på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig.

Samma bestämmelser om åldersgräns och myndighetskrav för rösträttsutövning återfinns med avseende på de primärkommunala valen i 6 § kommunallagen, 6 § kommunallagen för Stockholm och 9 § lagen om församlingsstyrelse och gäller även för landstingsval till följd av 7 § landstingslagen.

Frågans behandling vid 1964, 1965 och 1966 års riksdagar

De intill år 1966 gällande bestämmelserna om rösträttsåldern innebar, att rösträtt inträdde kalenderåret efter det varunder vederbörande fyllt 21 år. Reformen innebar sålunda en sänkning med ett år. Förslag därom framlades, såvitt avsåg § 16 riksdagsordningen, dvs. val till andra kammaren, i proposition till *1964 års riksdag* (nr 140). Departementschefen uttalade därvid, att ett samband alljämt borde upprätthållas mellan rösträtts- och myndighetsålder; dock borde av praktiska skäl den mindre avvikelse godtagas som följde av förslaget anknypning till kalenderårsskifte och som innebär att den som fyller 21 år efter valdagen får utöva rösträtt redan före myndighetsdagen. En längre gående sänkning av rösträttsåldern borde anstå tills ställning tagits till frågan hur hög myndighetsåldern borde vara. Det upplystes i propositionen, att sistnämnda fråga skulle bli föremål för utredning genom sakkunniga som inom kort skulle komma att tillkallas för översyn av förmynderskapslagstiftningen.

I anledning av nämnda proposition väcktes motioner med yrkanden om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Konstitutionsutskottet anslöt sig i avgivet utlåtande (nr 19) till departementschefen och uttalade, att en sådan reform borde föregås av en prövning av myndighetsåldern. I en reservation hemställde sex ledamöter om sänkning med två år utöver propositionsförslaget. Riksdagen följde utskottet.

Vid *1965 års riksdag* antogs det nämnda förslaget till ändring i riksdagsordningen slutligt. I anslutning därtill framlades proposition (nr 106) med förslag dels till motsvarande ändringar i kommunallagarna, dels till följd-

ändringar i vallagstiftningen. I motioner framfördes i sak samma yrkanden som i de nu föreliggande. Konstitutionsutskottet hänvisade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 40) till sin föregående år intagna ståndpunkt samt tillstyrkte propositionen och avstyrkte motionerna. I ett särskilt yttrande uttalade sex ledamöter, att en ytterligare sänkning av röst-rättsåldern borde övervägas men att de funnit sig böra avstå från att i förevarande sammanhang reservera sig med hemställan därom med hänsyn till att en reform ändock inte kunde komma till stånd förrän efter nästa allmänna andrakammarval och frågan om myndighetsåldern var föremål för utredning.

Även vid 1966 års riksdag väcktes motioner i samma syfte som de nu föreliggande. Konstitutionsutskottet (nr 5) hänvisade även denna gång till sin tidigare intagna ståndpunkt och avstyrkte motionerna. I en reservation hemställde sju ledamöter om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag före 1968 års andrakammarval till grundlagsändring rörande sänkning av röst-rättsåldern med två år. Riksdagen följde utskottet.

Förmynderskapsutredningen

Den i propositionen 1964:140 förutskickade utredningen för översyn av förmynderskapslagstiftningen tillsattes i december 1964 och har antagit benämningen förmynderskapsutredningen. I direktiven framhöll departementschefen sambandet med frågan om röst-rättsåldern och hänvisade till nyssnämnda proposition. Som en av de mera angelägna frågorna vid översynen betecknades spörsmålet om införande av olika former av omyndighet. I samband härmed antecknades i direktiven, att det inte utan vidare kan anses klart att rösträtt hör fräntagas varje omyndigförklarad person.

I ett den 9 januari 1967 avgivet betänkande (stencil Ju 1967:1) har utredningen framlagt förslag om bl. a. myndighetsålderns sänkning till 20 år. I anslutning härtill uttalar utredningen följande om röst-rättsåldern (s. 27 f):

Utredningen har icke något utredningsuppdrag rörande röst-rättsåldern men vill — i likhet med vad ovan skett i fråga om vissa andra åldersgränser — i samband med sin förevarande behandling av myndighetsåldern uttala som sin mening, att full överensstämmelse mellan myndighets- och röst-rättsåldrarna bör eftersträvas. Om den civilrättsliga myndighetsåldern inträder senare än rösträtten, föreligger även risk för att rätten att rösta så småningom kommer att i förhållande till uppnåendet av full rättshandlingsförmåga nedsjunka till en sekundär medborgerlig rättighet. Om angivna samband anses böra upprätthållas kommer en eventuell sänkning av myndighetsåldern att indirekt erhålla betydelse för frågan om en längre gående sänkning av röst-rättsåldern, och frågan om det numera är tekniskt möjligt att anpassa röst-rättsåldern till födelsedagen i stället för som nu till visst kalenderår kan då också omprövas.

I ett särskilt yttrande anför två ledamöter följande i denna fråga (s. 74):

Utredningen har inte haft att ta ställning till frågan om rösträttsåldern. Den uttalar emellertid som sin mening att full överensstämmelse mellan myndighets- och rösträttsåldern bör eftersträvas. I och för sig kan vissa skäl synas föreligga härför. Då emellertid även personer under 20 år åläggs väsentliga förpliktelser gentemot samhället talar starka skäl för en lägre rösträttsålder. Vi har för vår del funnit att dessa skäl överväger och anser därför, att rösträttsåldern kan sättas lägre än 20 år. Det bör tilläggas, att det enligt vår mening är önskvärt att myndighetsåldern sammanfaller med motsvarande åldersstreck i andra länder. En enhetlig rösträttsålder är inte i lika hög grad motiverad.

Ur betänkandet må i övrigt här antecknas, att utredningen även föreslår att 16 § riksdagsordningen ändras på sådant sätt att därav framgår, att valrätt icke må utövas av den som på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten förklarats omyndig. Motsvarande föreslås även för de kommunala valen.

Utskottet

Genom förevarande motioner aktualiseras ånyo frågan om rösträttsåldern, vilken varit föremål för riksdagens behandling ettvarvt av åren 1964, 1965 och 1966. En sänkning av åldersgränsen med ett år trädde i tillämpning i samband med upprättandet av röstlängder förra året. Rösträtt tillkommer numera envar som senast föregående år fyllt 20 år. Yrkan- den om en ytterligare sänkning har av riksdagen tillbakavisats under framhållande, att rösträttsåldern bör ses i samband med myndighetsåldern, vilken sedan år 1964 varit föremål för överväganden genom förmynderskapsutredningen. Denna har helt nyligen framlagt ett betänkande, vari föreslås att myndighetsåldern skall sänkas med ett år. I detta läge finner utskottet ej anledning till någon åtgärd i anledning av motionerna.

Utskottet hemställer sålunda,

att motionerna

- 1) II: 4 i vad den avser rösträttsåldern;
- 2) I: 37 och II: 50;
- 3) I: 79 och II: 108; samt
- 4) II: 338

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson, Damström, Sveningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Carl Albert Anderson, Dahl, Sörenson, Harald Pettersson*, Högström och Svenungsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Hamrin i Jönköping, Andersson i Billingsfors och Boo.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sörenson, Harald Pettersson, von Friesen, Wahlund, Hamrin* i Jönköping och *Boo*, vilka anförde:

Vi hänvisar till de synpunkter som anfördes av reservanterna till konstitutionsutskottets utlåtande 1966: 5. Vi anser sålunda, att en sänkning av rösträttsåldern med två år är motiverad. Med hänsyn till sambandet med myndighetsåldern, som behandlas i förmynderskapsutredningens nyligen avgivna betänkande, finner vi oss emellertid inte kunna tillstyrka, att en reform genomförs redan vid årets riksdag. I stället anser vi liksom de nyssnämnda reservanterna, att beslut bör fattas vid nästa års riksdag i samband med den förväntade partiella författningsreformen. Denna uppfattning har också kommit till uttryck i motionerna I: 79 och II: 108 samt II: 338. Vi anser sålunda att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 79 och II: 108 samt II: 338, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om sänkning av rösträttsåldern med två år måtte upptagas till prövning i anslutning till övervägandena om en partiell författningsreform.